

Společné vzdělávání. Výzva pro učitele i rodiče

(Pražský deník, 21.10.2015, Kateřina Perknerová)

Praha – Na jaře byla schválena novela školského zákona, a to včetně hojně diskutovaného paragrafu 16. Ten mimo jiné říká, že všechny děti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpurných opatření ve škole. To je průlomový moment, protože reálně otevírá dveře inkluzivnímu, tedy společnému vzdělávání dětí zdravých i těch s handicapem či naopak s mimořádným talentem. Na přípravu nemá ministryně školství Kateřina Valachová moc času, protože zápisy začínají už v lednu. Rodiče dětí s lehkým mentálním postižením (LMP) se budou muset rozhodnout, jestli svou ratolest nechají ve speciální škole, nebo ho dají do běžné základky. V obou případech je čekají změny. Ve speciální škole už se nebude učit podle přílohy LMP (redukovaný program, méně dětí ve třídě, speciální pedagogové, finanční podpora od státu), ale podle upraveného rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, takže zdejšími žákům přibudou kantoři odborných předmětů. V běžné škole zase bude k dispozici nová metodika, pomůcky i asistenti pedagogů. Mimochodem, už nyní se v nich bez zvláštní podpory učí 3500 žáků s diagnózou lehké mentální retardace. Novela nepřináší automatické rušení škol, kde se převážně vzdělávají děti s LMP. V paragrafu 16 odstavci 9 se výslovně praví, že "pro děti, žáky a studenty s mentálním, tělesným, zrakovým nebo sluchovým postižením, závažnými vadami řeči, závažnými vývojovými poruchami učení, závažnými vývojovými poruchami chování, souběžným postižením více vadami nebo autismem lze zřizovat školy nebo třídy, oddělení a studijní skupiny, pokud se shledá, že samotná podpurná opatření by nepostačovala k naplňování jeho vzdělávacích možností a k uplatnění jeho práva na vzdělávání". Přes všechna známá fakta je odborná i rodičovská veřejnost na nohou. Zděšení způsobily fámy, že se budou rušit speciální školy a děti s těžkým zdravotním postižením zamíří do běžných třídních kolektivů. Někdo si zase myslí, že ministerstvo jediným pokynem rozpráší školy, kam většinou nebo výlučně docházejí malí Romové. Oboje je nesmysl.

Vyhláška je na cestě

Ministerstvo školství nyní intenzivně pracuje na vyhlášce, podrobném přehledu podpurných opatření a upraveném vzdělávacím programu, takže školy by již počátkem příštího roku měly mít návod pro uvedení novely do praxe.

Na nedávném Kulatém stolu vzdělávacích asociací a EDUin ovšem zatím bylo mezi odborníky optimismu jako šafránu. Skeptici se nechali slyšet, že "buď nastane chaos, nebo se nestane nic". Jana Mendlíková, ředitelka Základní školy praktické a speciální v Mnichově Hradišti, Mladoboleslavskému deníku řekla: "Pokud by měli žáci s lehkým mentálním postižením začít navštěvovat základní školu běžného typu, bylo by to obtížné nejen pro ně, ale i pro učitele. Negativní budou nejspíš i ohlasy rodičů a žáků na adresu pedagogů."

Roman Král, ředitel 2. základní školy v Mladé Boleslavi zase upozorňuje, že trend inkluzivního vzdělávání je sice správný, ale bez personální a finanční podpory se systém dříve, nebo později zhroutí. Je přesvědčen, že školy na takový posun v současné době připravené nejsou. "Jsme jednou ze zemí s nejčastější selekcí dětí, rozřazováním do různých 'kvalitativních' skupin. To vytváří sociální zátěž společnosti a deformuje připravenost dětí do života," uvedl. Přesně to má novela školského zákona, která se v tomto bodě začne naplňovat 1. září příštího roku, změnit. Deník získal exkluzivní informace o obsahu prováděcího předpisu, který upřesňuje a doplňuje strohé paragrafy zákona. Dnes vám je přinášíme.

PODPORUJME KAŽDÉ DÍTĚ, S PLUSY I S MINUSY

Kolika škol se bude inkluze týkat?

Všech škol od mateřských až po VOŠ

Aktuálně je v ČR 393 základních škol praktických i běžných, v nichž existuje nějaká třída s více než 75 % žáků s diagnózou LMP

V těchto školách je 12 530 žáků s diagnózou LMP (z celkem 13 041 žáků v těchto třídách)

Celkem na těchto školách je 50 432 žáků v 4156 třídách

Z toho 1435 tříd má více než 75 % žáků s LMP

Při přepočtu na 76 okresů vychází cca 5,2 školy na okres

Počty ZŠ (tzv. praktických) s třídami pro žáky s LMP

Na většině praktických škol, (kde existuje nějaká třída s více než 75 % žáků s diagnózou LMP), jsou 1–3 tyto třídy.

Ve většině případů tedy jakákoliv změna nepovede k rušení školy.

1	79
2	89
3	69
4	45
5	32
6	29
7	15
8	11
9	11
10	2
11	4
13	5
16	1
20	1

počet tříd s alespoň 75 % žáků s LMP

Z grafu vyplývá, že 79 škol ve školním roce 2014/2015 otevřelo jednu třídu pro žáky s lehkým mentálním postižením. 89 škol naplnilo dvě třídy. Deset tříd a více pro žáky s lehkým mentálním postižením otevřelo celkem 13 základních škol. Z dalších dat, která zde nejsou uvedena, vyplývá, že se žáci často vzdělávají v malotřídním formátu. Ve vybraných třídách bylo v průměru devět žáků.

Kolik to bude stát? 410 mil. Kč v roce 2016 3,5 miliardy Kč v roce 2017 (odhad, maximalistický teoretický součet) Část těchto nákladů je již v současné době vynakládána v systému integrace (3500 žáků s LMP se již dnes vzdělává podle běžného RVP ZV).

Jak to bude probíhat?

- Společné vzdělávání bude nabíhat ve fázích a systém se završí funkční inkluzí (= připravení pedagogové, zajištění metodické a materiální podpory), kdy výsledky vzdělávání všech budou kvalitní, na hraně jejich možností s dostatečným kompenzováním obtíží žáků. * Podzákonné normy, tedy vyhláška, přehled podpůrných opatření a upravený rámcově vzdělávací program budou 22. října 2015 rozeslány k vnitřním připomínkám. Jejich vypořádání bude probíhat mezi 2. a 12. listopadem. Materiály by měly být předloženy na poradě vedení MŠMT 18. listopadu a po ní odejít do meziresortního připomínkového řízení. * Během ledna 2016 by je měla projednat a schválit Legislativní rada vlády. První informační seminář pro kraje by měl proběhnout první listopadový týden. Obdobné semináře pro zřizovatele a ředitele škol začnou do konce roku, nejpozději v lednu. Seznamování s klíčovými materiály podpoří i newslettery číslo 2 a 3.

Rozhovor

"Pro školy, které se nacházejí například v sociálně vyloučených lokalitách a jsou navštěvovány zcela nebo převážně romskými dětmi, novela žádnou razantní změnu představovat nebude. Od 1. září 2016 tyto školy rozhodně rušeny nebudou a jejich žáci mávnutím kouzelného proutku také nezačnou navštěvovat školy v okolí."

Velký rozhovor s ministryní školství Kateřinou Valachovou k této problematice najdete na následující straně

Znění § 16 školského zákona (účinný od 1. 9. 2016)*

Podpora vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami (1) Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí osoba, která v naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením. (2) Podpůrná opatření spočívají zejména v: a poradenské pomoci školy a školského poradenského zařízení, b úpravě organizace, obsahu, forem a metod vzdělávání a školských služeb, včetně zabezpečení výuky předmětů speciálně pedagogické péče a včetně prodloužení délky středního nebo vyššího odborného vzdělávání až o dva roky, c úpravě podmínek přijímání ke vzdělávání a ukončování vzdělávání, d použití kompenzačních pomůcek, speciálních učebnic a speciálních učebních pomůcek, využívání komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob, Braillova písma a náhradních a podpůrných způsobů dorozumívání, e úpravě očekávaných výstupů vzdělávání v mezích stanovených rámcovými vzdělávacími programy a akreditovanými vzdělávacími programy, f vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu, g využití funkce asistenta pedagoga, h využití dalšího pedagogického pracovníka, tlumočnicka českého znakového jazyka, přepisovatele pro neslyšící nebo možnosti působení osob poskytujících dítěti, žákovi nebo studentovi po dobu jeho pobytu ve škole nebo školském zařízení podporu podle zvláštních právních předpisů, nebo i poskytování vzdělávání nebo školských služeb v prostorách stavebně nebo technicky upravených. * podstatný výňatek

Počítá se vždy s tím, že žáci s LMP (lehké mentální postižení, lehká mentální retardace) mohou být vzděláváni tak, aby se konalo v jejich zájmu: a v běžné ZŠ – průběh jejich vzdělávání, vzdělávací - obsahy a výstupy ze vzdělávání jsou upraveny v RVP ZV. b Na základě posouzení i stavu žáka (vyšetření ve školském poradenském zařízení a posouzení dalšími odborníky) je žákovi doporučeno, jak se bude vzdělávat, tato volba je vždy také volbou rodiče, který musí být předem seznámen s možnostmi svého dítěte i se vzdělávacím programem školy. c Rodič poté rozhoduje, zda bude dítě v běžné škole vzděláváno s podporou individuálního vzdělávacího plánu a s využitím dalších podpůrných opatření – služeb asistenta pedagoga, dalších pedagogů, speciálních pedagogů a případně psychologů, nebo vzhledem k dalším okolnostem d bude vzděláváno ve třídě, oddělení nebo skupině, případně škole určené pro tyto žáky s mentálním postižením. Zákon počítá s tím, že většina žáků bude vzdělávána společně s poskytnutím podpůrných opatření. Tam, kde by to ohrozilo zájem žáka (vzhledem k jeho zdravotnímu stavu a možnostem jeho socializace), je možné volit jinou cestu.

Klíčové podzákoné normy

1) Vyhláška MŠMT Zavádí pravidla a jednotné postupy tak, aby bylo zřejmé, jaká je role vzdělávacích zařízení a školského poradenského zařízení, zákonných zástupců žáka a zletilého žáka při doporučení, realizaci a vyhodnocení účinnosti podpůrných opatření. Zpřesňuje komu, jak a která podpůrná opatření lze poskytnout žákovi, aby mohl absolvovat vzdělávání společně s ostatními v hlavním vzdělávacím proudu. 2) Přehled podpůrných opatření Přehled je přílohou Vyhlášky a skládá se ze dvou částí, v části A kategorizuje podpůrná opatření do pěti stupňů dle organizační, pedagogické a finanční náročnosti. Zahrnuje podrobný popis jednotlivých podpůrných opatření, včetně kategorizace speciálních učebnic, učebních pomůcek a pomůcek kompenzačních, které jsou uvedeny v části B Přehledu.

3) Revidovaný Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV), jehož příloha LMP je zrušena Byly provedeny úpravy zejména textu kapitol 5, 7 a 8. Cílem bylo "nepřeklopit" mechanicky dosud existující RVP - LMP, který trpí tím, že je pouhou redukcí RVP ZV pro hlavní proud vzdělávání, a současně neoponechat učitele bez jakéhokoli vodítka, pokud jde o učivo a práci s ním. Současný stav revize ještě není uspokojivý, ale u každého vzdělávacího oboru a průřezové oblasti zahrnuje minimální doporučené výstupy ze vzdělávání žáků s potřebou 3. stupně podpůrných opatření.

ZDROJ: MŠMT, PSP ČR FOTO: DENÍK, THINKSTOCK PŘIPRAVILA: KATEŘINA PERKNEROVÁ